

2. OTURUM (2. Bölüm) TARTIŞMALARI

“TÜRKİYE ENERJİ SEKTÖRÜNDE YENİ LİBERAL POLİTİKALAR VE GELİNER DURUM”

Oturum Başkanı: Dr. Yücel ÇAĞLAR

(Millî Prodüktivite Merkezi)

BAŞKAN- Sayın konuşmacılara teşekkür ediyoruz.

Oturumumuzun son konuşmacısı olan arkadaşımız -en başta da söylemiştim, belki sonradan gelen arkadaşlar vardır- katılamıyormuş, o nedenle tartışma bölümüne geçeceğiz.

Programa bakınca, buradaki dört sayın konuşmacının açıklamaları ilk bakışta bana pek de böyle aynı oturumun bildirileri değilmiş gibi geldi, ama dinleyince içerikleri yönünden son derece geniş kesişme alanlarının olduğunu düşündüm. Paylaşır mısınız bilemiyorum.

Özellikle, örneğin bu oturum için teknik nitelikte gibi gelebilecek olan, Sayın Güneş’in bildirisi dahi bildirinin içeriğinde yer alan öngörüler, Sayın Candoğan arkadaşımızın somut örnekler olarak verdiği oluşumları bir düşündüğümüz zaman, Arif Beyin değerlendirmeleriyle birlikte konumuz ne olursa olsun, sosyal anlamda söylüyorum, mesleki anlamda söylüyorum, son derece içinde olduğumuz yönetsel yapı tartışması yapılmaya çalışıldı. Tabii burada, bu yönetsel yapıda suyun başı konumunda olan EPDK’nın burada temsil edilmesi yönünden önem taşıyor.

Bir değerlendirme: Biliyorsunuz Türkiye Katılım Ortaklığı Belgesi’nden sonra Avrupa Birliği’ne her yıl bir ekonomik rapor veriyor. Bu raporlardan sonuncusundan benim öğrendiğim kadarıyla, Avrupa Birliği’nin desteğiyle sanıyorum 1 milyon

EURO dolayında bir destekle EPDK'nın kapasitesinin güçlendirilmesi projesi var, eşleştirme projesi niteliğinde bir proje.

Şimdi öğrenebildiğim kadarıyla bu sayının 9'a çıkartılıyor, hem Sayın Turan arkadaşımızdan öğrendim, hem de şimdi Arif Bey de yineledi. Bu düzeyde kalmayacak herhalde, yani 7 kişinin 9 kişiye çıkması anlamında bir güçlendirme söz konusu olmaması gerekir. O zaman bu güçlendirmenin açılımı nedir; çünkü Ekimde başlamış olması gerekiyor eldeki rapora göre.

Bunun açılımı, bu güçlendirme projesininin gerçekleştirilmesi sırasında en iyimser değerlendirmeye, Sayın Künar'ın söyledikleri, önerdikleri türden bir yapı önem kazanabilir, belki de bir fırsat yaratabilir.

Değerli arkadaşlar 4 konuşmacımıza yönelik sorularınızı alacağız. Sizlerden istirhamım sadece soru yönelttiğiniz konuşmacının adını bildirerseniz, Ondan sonra arkadaşlarımız toplayacak ve bütün sorular bittikten sonra sırayla yanıtlarını verecekler.

Buyurun efendim.

YUSUF BAYRAK (TEİİAŞ)- Ben soru değil de izin verirsiniz bir düzeltme yapmak istiyorum. Sayın Gökhan Candoğan'ın değindiği bir konu var, bana çok çarpıcı geldi. Yalnız baştan söyleyeyim özelleştirme uygulamalarının plânlama aşamasından başladığı gibi bir düşünceye katılmıyorum.

Planlama çalışmaları tamamen teknik çalışmalardır, özelleştirme ya da bir yatırımın finansmanının sağlanma şekli ise tamamen siyasi karardır. Yani hiçbir plânlama çalışması modeli sonucunda şu kadar kapasite özel sermaye tarafından şu kadarı kamu tarafından yapılmalıdır gibi bir sonuç çıkartmaz. Ancak yapılan planlama çalışmalarının uygulanması tamamen siyasi otoritenin, Türkiye'de hükümetlerin kararıdır. Planlama çalışmalarının uygulaması ile çalışma sonuçları her zaman aynı olmayabilir, uygulamalardaki siyasi otorite kararının yanlış sonuçlara gitmesi planlama çalışmalarında yanlışlık olarak algılanmamalıdır. Sonuç olarak planlama çalışmalarında yeni yatırımların hangi sermaye grubu, özel veya kamu, tarafından yapılacağı gibi bir sonuç çıkarılmaz, yoksa bunun adı plan olmaz....

LÜTFİ KIRAYOĞLU (Elektrik Mühendisi)- Anlaşlamadı

CENGİZ GÜNEŞ- Sayın Başkan izninizle bir düzeltme yapmak istiyorum. Benim sunuş başlığım arz engellerine ilişkin dolayısıyla Kanun öncesi yapı ve Kanun ile öngörülen model nedir? Bu model arz yönünden çalışır mı? Gelecekteki projeksiyon neler olabilir, bunları aksettirdim. Konuşma başlığına bakarsanız Cengiz

Güneş Serbest Danışman diye geçiyor. EPDK görevlisi değilim ve mevcut hukuki yapıyı tartışıyorum Sayın Kırayoğlu'nun sunuşu dinlemediği anlaşılıyor.

BAŞKAN- Sayın Turhan sizin muhatabınız oluyor.

LÜTFİ KIRAYOĞLU- Hayır ben şunu söylemek istiyorum. İnsanların şu anda nerede oturduğu önemli değil kimin adına konuştuğu önemlidir. Bu anlamda EPDK adına konuşan dememde hiçbir yanlışlık olmasa gerek.

Öncelikle bu iki arkadaşımı kutluyorum. Örneğin ben her gittiğim yerde söz alıyorum, hiçbir zaman TÜSİAD'ın toplantısına gitmedim ama TÜSİAD'ın toplantısında söz alıp da özelleştirme karşıtı görüşleri açıklayabilir miyim, bu cesarete sahip miyim bilemiyorum.

Şimdi özellikle Cengiz Bey de söyledi, devletin rolünün hâlâ EPDK'daki paylar anlamında, dağıtım anlamında, üretim anlamında çok ağır olduğunu söyledi ve bunun kaldırılması gerektiğini ısrarla vurguladılar.

Aslında çok ilginç bir durum, ben onların yerine olsaydım devlet katiben bu işlerden çekilmesin derdim. Şimdi enerji dediğimiz zaman, elektrik enerjisi dediğimiz zaman halkımızın çok büyük bir çoğunluğu bunun çok bilinmez bir konu olduğunu düşünür. Bir an düşündüm çok benzemese bile ekmek de örneğin 24 saat içinde tüketilmesi gereken bir şey, elektrik gibi anında tüketilmese bile.

Belediyelerin ekmek üreten fabrikaları var, çok da ucuza ekmek üretiliyorlar ve bir anlamda fiyat tanzimi gerçekleştiriyorlar. Şimdi düşünebiliyor musunuz belediye 200 bin liraya ekmek satıyor, üretiyor ve halka satıyor, fırınlarda 500 bin liraya üretiyor, satıyor. Meselâ EPDK ekmek piyasası düzenleme kurulu olsa, devlet hem belediyelerden ekmeği alsa 200 bin liraya, hem de gitse fırıncılardan ekmeği toplasa, ondan sonra 200 bin liraya satılacak bu ekmeği götürüp halka 700 bin liradan satsa, olur ya. Acaba nasıl olur diyorum, bir.

Yani demek ki üretim şirketleri gerçekten de bu çok kızdıkları devlete muhtaçlar. İki, 1 Temmuz tarihinde Düzenleme ve Dengeleme Piyasası yürürlüğe girecekti. Şimdi öğreniyoruz ki, 1.1.2004 tarihinde yürürlüğe girecekmiş. Anayasaya tahkim konusunun girdiği 1999 tarihinden sonra özellikle de yapılan üretim şirketlerinin yaptığı anlaşmalar neticesinde bu düzenleme ve dengeleme piyasasının yürürlüğe girebileceğine inanıyorlar mı, inanıyorlarsa yüzde yüz alım garantisini, yük alma ve yük atma meseleleri sırasında nasıl ayarlayabilecekler gerçekten çok merak ediyorum.

MUSA ÇEÇEN (Elektrik Mühendisleri Odası İzmir Şubesi)- Ben arkadaşımın tersine öncelikle Sayın Cengiz Güneş’e teşekkür ederek başlamak istiyorum. Tam tersine bence de teknik bir sunumdu, bir enerji uzmanı olarak sektörün değişik bir noktasında bulunan bir insan olarak EPDK öncesi ya da özelleştirme furıyası önce kamu sisteminde yapımız neydi, daha sonra ne olacağını sergiledi. Aslında hem teknikti hem de ciddi yararlandım şu açıdan. Elektrik Mühendisleri Odası’nın bir söylemi var ki katılıyorum buna. Sektördeki çok başlılık ve bu çok başlılığın ileride bizi nereye iteceğine dair çok güzel bir sunumdu, onun için öncelikle teşekkür etmek istiyorum, ciddi bir katkıydı bu bize.

Ben Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu’nun bir ihtiyaçtan bu ülkenin, kamusal ihtiyaçlarından ya da bu işin daha doğru, daha yararlı, daha ucuz, daha kaliteli söylemleriyle bezenmiş bir yapıya kavuşturulması ihtiyacından kaynaklanmadığı konusunda bir şüpheye sahip değilim. EPDK bize nasıl dikte edildi bu konuda kesinlikle hiçbir şüphem yok.

Geldiğimiz noktada, özellikle Sayın Candoğan’ın aktardığı, Türkiye’deki talan ve soygun düzeninin, özelleştirmenin bize neye mâl olduğunu ve bu maceranın bizi nereye götüreceği konusunda elimizde bunca ipucu varken, üstelik bir lâboratuvar konumunda olan ÇEAŞ-KEPEZ’in yapısının sonuçta nereye geldiği ve nelere mâl olduğu konusunda bunca yaşadığımızın deneyimden sonra EPDK’nın 4628’in bize zorla monte edildiğini ve bunun da neyi düzenlemeye çalıştığı konusunda aslında netleşmeye başladığımızı düşünüyorum. EPDK, piyasadaki bu alandan büyük kâr, rant bekleyen rasyonellerin çıkarlarını düzenlemek için kurulmuş bir kuruldur. Bu konuda benim en ufak bir şüphem yok. Buna yönelik çok ciddi ipuçları var. EPDK ha bire biri birini değiştiren sürekli yeni düzenlemelerle sektörü zaten içinden çıkılmaz bir duruma getirmiştir, dolayısıyla uygulanamayan uygulamaların mimarıdır. Bir an önce bu işe son verilmesi zorunludur, aksi takdirde gelecekte EPDK’nın bu ülkenin enerji sektörüne ve bu ülkede enerjiden yararlanan insanların çıkarlarına hangi boyuttaki darbeyi vurduğunu belki bir sonraki enerji sempozyumlarında tartışır duruma geleceğiz.

Buna ilişkin –toparlıyorum- ipuçları mevcut, şu anda bütün kentlerde EPDK’nın çıkardığı bir yönetmelikle kent mekânlarında, kamusal alanlarındaki genel aydınlatma ihtiyaçlarını sağlayan şalterlerin sistemlerinin önüne sayaç monte edildi ve şu anda belediyelere ciddi ölçekte milyarlarca, yüz milyarlarca lira tutarlarında faturalar yönlendirilmeye başlandı.

Hemen hatırlayacaksınız bu dönemde Elektrik Mühendisleri Odası basın açıklamaları yaparak, özellikle TRT tartışması sırasında EPDK'nın bölgesel tarifeyle birlikte ortaya attığı düzenleme çabalarının aslında kimin çıkarlarını düzenlemeye çalıştığı konusunu bilince çıkarmaya çalışmıştı. Oradaki yüzde 3,5'luk TRT payını çok tartışan EPDK, üretilen iletilen satılan enerjiden yüzde 1'i kendisi almakta bir sakınca görmemektedir. Ne üretiyorsa bu ülkeye, halbuki o dönemde EPDK'nın TRT payı artı genel aydınlatma giderlerinin belediyelere yüklenmesi noktasındaki söylemi külliyen yalandır; çünkü buradaki söylemi şuydu: Birim enerji fiyatlarındaki piyasa dışı unsurların temizlenmesiydi. Elektriğin maliyetini etkileyen bu unsurları temizlersek elektrik ucuzlayacaktı, halk ucuz elektrik tüketecekti, sanayi rekabet gücünü artıracaktı. Bunu söylerken yap-işletlere hiçbir şey söylemeyen EPDK'nın bu söylemini ben anlamıyorum. Bu söylemin özündeki şey, aslında gelecekte dağıtım şirketlerini alacak ve buradan büyük kâr beklentileri bulunan firmaların üzerinde kalma riski bulunan TRT payını artı, genel aydınlatma paylarını kamunun üzerine atarak bunların çıkarlarının kârlarının yüzde 4,5 civarında genişletilme çabasıydı.

Dolayısıyla, bu konuda sayın konuşmacılar ne düşünüyor, başta EPDK'yı temsilen katılan arkadaşımız, ben merak ediyorum ve ekliyorum.

BAŞKAN- Ekleme yapmayın artık isterseniz.

MUSA ÇEÇEN- Ben iyi ki EPDK'da çalışmıyorum, hiçbir zaman da çalışmayı düşünmüyorum, çünkü gelecekte bu ülkenin enerji alanına vurulan darbenin içinde ana mimar olan bir yapıda çalışmamış olmanın gururunu yaşayacağım diye düşünüyorum.

NECLA YIKILMAZ- Ben İsmet Turan Beyin söylediği bir şeyden başlayarak bir soru sormak yahut da ona açıklık getirmek istiyorum.

“Yönetişim” kavramı için yeni bir kavram dediler. Yönetişim kavramı hiç yeni bir kavram değil. 1990'lardan beri hayatımızda olan bir kavram, 1992 yılından beri Dünya Bankası'nın proje kredisi verme kriterleri içerisinde yer alan bir kavramdır. Yönetişim kavramı nedir? Yani bunu açıklama belki zaman alabilir ama, şöyle diyelim. 1980'lerden beri bizim hayatımızda çok yoğun olarak yer alan küreselleşme, kamu yönetimi, devletin görevinin, işleminin yeniden tanımlanması, kamu hizmetlerinin yeniden tanımlanması kavramı içerisinde gelişmiştir.

Az önce arkadaşlarımız siyasî bir şey söylememekten mutlu oldular ama, ben bu oturumda bu yönetim olayının, bu Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu'nun

biraz siyasî bir baza oturtturulmasını bekliyordum. Gerçekten sonuna kadar böyle bir şey söylenir diye bekledim ama, böyle bir şey olmadı. Zaten bütün bu konuşmalardan anladığım da, burada görüldüğü gibi hiç kamudan, yani kamu hizmetinden, vatandaştan, yurttaştan bahsedilmedi. Hep bir şey, piyasa katılımcıları, serbest tüketici, tüketici. Biliyorsunuz gündemde olan kamu yönetiminin yeniden düzenlenmesi var, buna yönelik kanun tasarıları var, orada da artık vatandaş, yurttaş diye bir kavram yok, kamu hizmeti yok. Orada da müşteri var, bunun yansımaları gibi gördüm.

Bu konuda arkadaşlar ne düşünürlər? EPDK'nın da, gerçekten bu yönetim kavramının irdelenerek ele alınması gerekiyor. Yönetim kavramı nedir? Artık biliyorsunuz günümüzde kamu yönetimi yok, kamu yönetimi, kamu hizmeti, bunlar kullanılmaması gereken kavramlar. Bunların yerine müşteri, yönetim kavramları kullanılıyor.

Bu konuda katılımcıların, düzenleyicilerin görüşlerini ben öğrenmek isterim.

OYTUN ALICI (EPDK)- Ben Cengiz Beyin sunumuyla ilgili bir soru yöneltmek istiyorum. Cengiz Bey sunumunda dedi ki, hiçbir koşul altında –veyahut da ben öyle anladım belki- garanti olmadan yatırım yapılması mümkün değildir. Acaba bu koşulların, yani garanti olmadan enerji piyasasında, özellikle yatırımda, üretimde yatırım yapılmasıyla ilgili koşullar sağlanamaz mı, yoksa bütün bu düzenleme çabaları veyahut da böyle bir ortamın yaratılması çabaları boşuna mıdır? Böyle bir ortam ben yaratılabilir diye düşünüyorum ama, Cengiz Beyin de bu konudaki görüşlerini almak istiyorum.

Ayrıca Arif Beye de teşekkür etmek istiyorum. EMO olarak veyahut da onun bir temsilcisi olarak gördüğüm için söylüyorum. Tepki konumundan çıkıp bir vatandaş olarak birtakım şeyleri bu piyasada vatandaş konumuyla veyahut da vatandaşların bir araya gelerek birtakım şeyleri etkileyebileceği konumuna geçtiği için.

AYŞEGÜL KARAYAZGAN- EÜAŞ)- Sn. Cengiz Güneş'e soruyorum. Ülke-mizdeki YİD modeli uygulamaları ile yurt dışındaki örnekler arasında, alım ücretleri, garantiler için bir karşılaştırma yapabilir misiniz?

Sn. İsmet Turan'ın cevaplamaı için soruyorum. EPDK düzenleme ve denetleme yapan bir kurum. Şu anda %4'ü müzakereye açık olan piyasada kurumun, müzakereye açık olan şirketlere ve bağımsız elektrik üretim şirketleri olan anlaşma ile bağlı kesime uyguladığı denetim nedir? Uygulama yönünden anlatabilir misiniz?

NAZIM GENİŞ- Sayın Başkan, değerli konuşmacılar; ben dün söz almıştım, Nazım Geniş ben bu arada belirtiyim ve kendimi takdim ederken sokakta yürüten adam diye takdim etmiştim, yani vatandaş demiştim, halk demiştim. Biraz önce soru soran hanım arkadaşımızın da bu arada sormuş olduğu halk adına, vatandaş adına bir şey yok mu derken o soruyu ben soruyorum, ben halkım, vatandaşım, bu vatandaş kimliğimle çok fazla teknik konulara değinmeden soru sormak istiyorum.

Gördüğüm kadarıyla iki gündür bu Sempozyumu izliyoruz. Burada ne olduysa bu ülkenin başına hep 1980 senesi sonrası diye başlayarak oluşan birtakım aksaklıklar gündeme getiriliyor. Oysa 1950'li yıllardan beri birtakım aksaklıklar vardı, ben çeşitli konuşmalarımda şunu belirtiyorum, diyorum ki, rahmetli babacığımın eski bir saati vardır, duvarda asılı durur, hatıra olarak saklarım ve günde iki defa baktığımda bana iki kez doğruyu gösterir o saat. Bir ülkede bozuk saatin bile iki defa, günde iki defa doğruyu gösterdiği bir ülkede bunca senedir yönetici sıfatıyla, yöneticilik yapmış insanların sonuçta aylardır, yıllardır, defalarca sempozyumlarda, seminerlerde, konferanslarda, basında, televizyonlarda tartışıla tartışıla hâlâ bir arpa boyu bile yol kat edemediğimiz noktalara gelmişiz ve öylesine yöneticiler tarafından yönetiliyoruz ki, bir Beyaz Enerji olayında bile Sovyet Rusya'dan alınan doğalgaz için, efendim borunun bir yanında biz varsak, bir yanında Ruslar var gibi basit mantıklarla enerji politikaları oluşturmaya çalışıyorlarsa, buralarda birtakım aksaklıklar var demektir. Önce onu belirtiyim.

Sorumu Sayın Basın Danışmanı arkadaşımıza soruyorum, avukat arkadaşımıza soruyorum.

Ben bir vatandaş olarak ayağıma bir çift ayakkabı almak için ayakkabıcıya gidiyorum, ayakkabıcı bana diyor ki, Nazım Bey 118 milyon lira bu ayakkabı. Ya diyorum bana KDV kesme, sen bana bunu 100 milyon liradan ver. Veriyor, alıyorum kapıdan çıkarken beni maliyeci yakalıyor. Hem bana ceza veriyor hem o müessese sahibine ceza veriyor. Devleti 18 milyon lira zarara sokmaktan ötürü, milleti 18 milyon lira zarara sokmaktan ötürü.

Sizlerin biraz önce buradaki konuşmalarınızda 30 milyar, 35 milyar enerjiden kaybımız var, 60 milyar şuradan zararımız var sözleri söylendi, milyar dolar olarak bahsediyorum. Bu ülkeyi, bu milleti bu kadar zarara sokan insanlara yapılabilecek, işte 240, bilmem 243. maddelerin dışında uygulanabilecek hiçbir yasa yok mudur var mıdır onu merak ediyorum.

MELDA KESKİN (Greenpeace Akdeniz Ofisi)- Ben tartışmaya yeni bir ek yapmayacağım, sadece teknik bir düzeltme yapmak istiyorum. Eminim Gökhan Can-doğan öyle demek istemedi, ama bunu belki kayıtlara geçmesi için söyleyeceğim.

Yenilenebilir enerji kaynaklarına teşvik ve serbest piyasa bağdaşır mı filan gibi bir şeylerden söz edildi. Sadece yenilenebilir enerji kaynaklarına yapılanın teşvik olmadığını, aslında kömür, petrol gibi fosil yakıtların toplumsal maliyetinin onlardan kesilemediği için öbür tarafa eklendiğini hatırlatmak istiyorum.

HÜSEYİN YEŞİL (TMMOB)- Ben demin Arif Beyin öne sürdüğü, daha doğrusu önerdiği bir konseyin EPDK'dan bir arkadaş tarafından olumlu karşılandığını ve EMO'nun da bu türden önermelerinin doğru olduğunu söylediğini duydum.

Şimdi EMO olsun, TMMOB'a bağlı diğer odalar olsun sadece karşı çıkmazlar, öneriler de getirirler. Ama bazı temel noktalar vardır ki burada bunun aracı olmazlar hiçbir zaman. Örneğin özelleştirmenin içinde, özelleştirmenin uygulamasını yapan bir kurumun yarattığı, önerdiği ya da yayınladığı yönetmeliklerinden nereden enerjiyi alayım, hangi satıcıdan alayım biçimindeki bir tartışmanın da EMO'nun yürüttüğü politika açısından çok doğru olmadığını düşünüyorum. Elbette ki böyle örgütler kurulmalıdır, bu örgütleri tüketiciler kurabilir, önerebilirler, tartışabilirler ama EMO'nun temel bir politikası vardır. Önerceği en büyük şey de bu özelleştirmeden vazgeçilmesi, EPDK'nın ortadan kaldırılmasıdır, yani yapabileceği en temel öneriler bunlardır. Diğer önerileri EMO'nun bugüne kadar politikalarını sarsar, dolayısıyla bu başka önermelere benzemez. Çünkü temelden bütün bu yazılan sonuçların, olumsuzlukların nedeninin özelleştirme olduğunun altını çiziyoruz. Tek önermemiz özelleştirmeden vazgeçilsin.

BAŞKAN- Teşekkür ediyoruz.

Şimdi sayın konuşmacı arkadaşlarımıza söz vereceğim. Tabii doğal olarak onlar kendilerinin dışında yapılan sunuşların içeriğine ilişkin de değerlendirmelerde bulunabilecekler.

Buyurun Sayın Güneş.

CENGİZ GÜNEŞ- Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Birinci soru, yükümlenilen maliyetlerle ilgili, diğer ülke örnekleriyle ilgili olarak Ayşegül Hanımın sorduğu bir soru var. Şimdi bizde yap-işlet-devret modelinin çıkış sebebi hepimizce malum olan yabancı sermayenin dünyadaki eğilimine

uygun olarak az gelişmiş ülkelerdeki tekel alanlarına ilgisidir. Bunu iç sistemde de besleyen konu kamu finansman açıklarıdır; içerideki kamu finansman açıklarının dış fonlarla doldurulması bir model olarak bu yap-işlet-devret modeli gelmiştir. Modelde yatırım bedeli, yatırım tutarı, finansman tutarı, işletme maliyetleri, artı kârın kamuya satışı yapılan elektrik enerjisine yansiyarak kamunun alım garantisi vermesidir. Basitçe budur.

Burada yapılan hata nedir? Yapılan hata idarenin böyle bir uygulamaya hazır olmamasıdır ve fizibiliteyle verilen teklifler de bu dediğim kalemlerin müzakere edilmesi lâzım; bizde müzakere edilmedi. Bütün olay buradan kaynaklanıyor, yani bugün yap-işlet-devretler şu kadar cent'e satıyor diyorsanız bu müzakere yapılmadığından. Çünkü yatırımın emsal tutarları da belli o zamanki TEAŞ'ın kayıtlarında, finansman maliyetleri Hazine'den belli, Türkiye'nin borçlanma riskinden. İşletme maliyeti, TEAŞ'ın deneyimleri var oradan belli. Yani akıllı olmaya gerek yok. Bunları bir araya koyduğunuz zaman adam ne kadar aşırı kâr yapıyor bunu bilirsiniz. Bunu yapmamışsınız, adam buraya kâr etmeye gelmiş, biz enerjiye muhtacız demişsiniz, teslim olmuşsunuz. Olay bu. Bu şimdiden sonra düşürülebilir mi onu müzakereyle göreceğiz düşürülebilir mi? Bakan beyin taahhütleri var yani düşüreceğim gibi şeyleri söylüyor.

Diğer ülke örnekleri; buradaki hata, bizdeki hatanın bir tanesi de uzun vadeli kontrat. Şimdi normalde bu modelde -model benim uzmanlık konum olduğu için söylüyorum- yatırımın geri dönüş süresine göre alım garantisi verebilirsiniz bu dediğim düşük maliyeti müzakere edip. Ama ondan sonra kontratın belli bölümlerini, belli periyotlarda piyasaya açmanız lâzım. Böyle bir modeli tercih ettiyseniz diye konuşuyorum.

Latin ülkelerindeki uygulamalarda meselâ 3 senede bir bu kontratların belli bölümü müzakereye tâbi tutuluyor, taraflar tekrar bir araya geliyor, yatırım bedeli geri ödendiği için kolaylıkla müzakere yapılıyor, kamu istemiyorsa tesis kendisinin zaten. Ama bizde kötülük orada uzun vadeli bir kontrat ve aşırı kârlar var.

Dünyadan örnekler bu şekilde, bizde olması gereken de oydu belki, yani çünkü bakın, özellikle yap-işlet santrallerinin yasalaştığı, 4283 sayılı Kanunun çıktığı zaman Türkiye'nin önünde zaten taslak olarak Dünya Bankası, IMF'in dikte ettirdiği bu kanunlar vardı, bu üçüncü, dördüncü taslaktır. Siz tutup da ben yüzde 85 alım garantisi veriyorum dersiniz bindiğiniz dalı zaten kesiyorsunuz demektir. Bunları ben olanlardan söylüyorum.

Geliyoruz beyefendinin demin dediği mevcut sözleşmeler varken, alım garantileri varken piyasa çalışır mı sorusuna? Benim de sunuşumda gördünüz, tabii mevcut sözleşmeler piyasanın çalışmasında en büyük engel. Özellikle de piyasa uzlaştırma dengeleme merkezinde zaten çalışmasında 4 Kasım tarihli Tebliğde –bilgi için veriyorum- mevcut sözleşmeler taraflar hükmünden çıktı, yani normal katılımcı tabirine girmiyor. Yap-işlet-devret, yap-işlet ve işletme hakkı devri santral işleten üreticiler piyasa uzlaştırma dengelemeye taraf değil. Bu Tebliğ 4 Kasım tarihinde çıktı, açık olarak belli, diğer katılımcılar var, oto prodüktör, oto prodüktör grupları, toptan satış şirketleri gibi katılımcılar orada tanımlanmış. Onun için piyasa o alım garantili bölümün dışında ancak çalışabilir, onu da ben söyledim ki yüzde 43’ü kamu, yüzde 40’ı mevcut sözleşmeler, geriye 16,5’luk bir rakam kalıyor, onun da yüzde 25’i ancak piyasalaşabilecek bölüm.

Oytun Beyin sorusuna geliyorum, Oytun Beyin dediği de hiçbir koşulda garanti olmadan bu Kanunda yatırım yapılır mı, yapılmaz mı konusunu sordu. Şimdi bir kere talebin olması lâzım, mevcut veri bir fiyatın olması lâzım. Bunlar yatırım için olmazsa olmaz koşullardır. Bunlar bizim şu günkü durumumuzda mevcut değil. Eğer bir yeni yatırımı öngörüyorsak bunu ya kamu yapacaktır ya özel sektör. Önceliği de bu kanunla özel sektöre vermişseniz o zaman en azından yatırım maliyetini geri alacak şekilde piyasa fiyatıyla firma fiyatı arasında bir denge için garanti vermeniz gerekir. Bu da ne olur geçiş döneminde? İngiltere’de böyle kontrat piyasasına birden bire geçmedi. Geçiş dönemi için aday santral açıklarsınız, teklif alırsınız, tek alıcı, tek satıcı modelini koyarsınız, ondan sonra kontrat serbest dersiniz dördüncü yılda, beşinci yılda, üçüncü yılda. Ancak böyle bir modelle yaparsanız enerji maliyetlerini ucuzlatabilirsiniz. Başka bir şey çok güç. Hiç yatırım yapılmazsa kamunun yapacağı yatırım da öyle zannedildiği gibi ucuz falan değil ve kamunun maliyeti de Hazine raporunda açıklandığı gibi 3.87 cent değil. Neden değil? Kamunun maliyetinin bir kısmı DSI’nin bünyesinde duruyor, onlar EÜAŞ’a aktarılmadı ki. Kamunun maliyetinin bir kısmı Hazine’de kur farkları olarak duruyor, onlar EÜAŞ’ın maliyetine aktarılmadı ki. Kamunun maliyetinin bir kısmı EÜAŞ’ın merkez giderleri olarak duruyor, santral bazında EÜAŞ maliyet çıkartabiliyor mu, şimdiye kadar çıkartabildi mi, bunlar doğru mu?

Ha, burada amaç şudur; ülke için en fazla katma değeri yaratabilecek kaynak nedir, bunu kim yapacaktır, bunu bulmaktır. Siz 10 cent’e de mâl edebilirsiniz enerjiyi, ama bu enerjiyi mâl ettiğiniz sanayi sektörünüz rekabetçi olup da 25 cent’e satıyorsa eğer malını, bu yüksek bir maliyet değildir. Japonya’nın enerji kaynağı

mı var? En pahalı enerji kullanan ülke Japonya, ama kişi başı düşen gelirine bakın, Japonya’da bu yüksektir. Niye? Çünkü dediğiniz gibi rekabetçi bir sanayi söz konusu, ihracata çalışıyor. Yani bunları göz ardı etmemek lâzım, yoksa kulağa hoş gelen çok şey söylenebilir. Kulağa hoş gelir, hepimizin hoşuna gider, çok mutlu oluruz, konuşuruz burada, evimize gideriz mutlu bir şekilde, sloganlarla konuşmak çok kolaydır. Konuştuğunuz sloganların altını dolduracak teknik konuları ve çözümleri de koymanız lâzım, zaman kaybediyor Türkiye. Yani bu soruşturmayla, öbürü bunu yapmıştı, beriki buna gelmişti. Türkiye’nin daha ulusal enerji strateji belgesi yok. Bunu sormamız lâzım bizim, kanun çıkmış böyle bir belge yok, EPDK neye göre lisans veriyor, hangi tedarik kaynakları kompozisyonu gelecek önümüze nereden biliyoruz. Yani bölgesel tarifeye niye geçilmedi? Bunları konuşalım. Başbakan niye “bölgesel tarifeyi ben Başbakanken uygulatmam” dedi. Bunları analiz edelim.

GÖKHAN CANDOĞAN- Yusuf Bey plânlamanın teknik bir şey olduğunu, siyasî karar alma sürecinden farklı olduğunu, -sanırım plânlamadan başlayan bir usulsüzlükten bahsetmiştim- onun bir hata olmadığını söyledi ama, bizim yöneticilerden bazı arkadaşlarımızın da ne yazık ki bu teknik olayını, biraz tanılaştırdıklarını düşünüyorum. Yani rakamlar, teknik deyince bu işin içine hiç başka bir şey girmez, istediğiniz gibi yönlendirilmez anlamına gelmiyor. Bir veriyi yanlış girerseniz, sonucunda çıkacak şeyi de bilirsiniz aslında. O da bir siyasî yönlendirmedir, rakamlarla yaparsınız.

Bir doğalgaz santralının maliyetini 800 bin lira iken 700 bin lira olarak girerseniz, nihayetinde istediğiniz bir sonuç elde edersiniz. Burada sonucu teknik diye yorumlamak çok doğru değil. Tabii ki bunun altında bir siyasî irade var, ama bu siyasî iradenin kendini ilk ortaya çıkardığı yer plânlama aşamasıdır. Ben onu kastetmiştim.

Cengiz Beyin konuşması çok teknik miydi, yani işte tabii dışarıdan bakınca hani birkaç tane rakamla birlikte aktarılınca teknik gibi algılanabilir ama, sonuçta o da, dediğim gibi, yani teknik ya da siyasî böyle bir şey yok. Ben şimdi siyasî bir konuşma mı yaptım burada, yani politikacı değilim, bir şey değilim, hukukçuyum. Bu kabul edilebilir bir yaklaşım değil. Bu çok basit bir şey, yani bürokrat mantığını, teknokrat mantığını savunmak gibi bir şey. İnsan beyninde rakamlar ayrı bir yerde, siyaset ayrı bir yerde değil ki; hepsi bir bütün bunun.

Melda’nın söyledikleri konusunda ise, ben yanlış ifade etmiş olabilirim. Ben elektrik enerjisi alanının piyasa olamayacağını örneklemek için söyledim, EPDK’dan arkadaşımız teşvik yapıyoruz dedi. Teşvik pozitif bir şey yenilebilir enerji için, buna

kesinlikle katılıyorum. Ama teşvik kelimesini sarf ettiğiniz anda piyasadan çıkmış oluyorsunuz. Ben sadece onu örneklemek için bahsettim, yoksa bu anlamda yapılacak teşviklerin olması gerektiğini düşünüyorum yenilenebilir enerji için.

Ayrıca yolsuzlukla kamunun cebinden alınıp birkaç kişinin cebine giden paranın gerekirse teşvik olarak, bütün enerji plânlamasının değiştirilip yeni ve yenilenebilir enerjiye de aktarılmasının bile mümkün olabileceğini düşünüyorum.

Bir konuşmacımız “herkes tüketici diyor” dedi, ben demedim. Ben hiçbir şekilde elektrik kullanıcısının tüketici olarak algılanmasının doğru olmadığını düşünüyorum. Ben buna bakarken bütün kamu hizmetleri alanında kendimi yurttaş olarak değerlendiriyorum. Hak sahibi bir özne, bir suje olarak görüyorum, tüketici olarak düşünmek istemiyorum. Tüketici lâfını ya da müşteri lâfını ancak Müşteri Hizmeti Yönetmeliği derken kullanmak daha doğru olur. O yönetmeliğin adı öyle.

Biz geçen yıl sempozyumda Arif Beyle yine tüketici, yurttaş, EMO sivil toplum örgütü, şunu yapar, hakem olur diye tartışmıştık. Ben işin o noktaya gelmemesi gerektiğini düşünüyorum; çünkü şu an yapılmaya çalışılan, EPDK’yla yerleştirilmeye çalışılan piyasa sisteminin içinde bir aktör olarak, aktör de demeyeyim de bir figüran olarak, tüketici vardır, onun dışında da hiçbir yeri yoktur zaten. Yani o oyunun içinde değilsiniz siz. Bir yurttaş olarak bire bir müdahale hakkımı kullanabileceğim bir tanımlama varken bir figüran olmayı kabul etmiyorum. O yüzden tüketici ya da müşteri algılamasının doğru olmadığını düşünüyorum.

Sanırım EMO’nun yaklaşımı da budur.

Şimdi Ayşegül Hanımın sorusuyla vatandaş Nazım Beyin sorusunu birleştirebiliriz sanırım. Şimdi 230 görevi ihmaldir, 240 görevi kötüye kullanma. Bürokrat olan arkadaşlarımız bilirler. Torba maddelerdir bunlar, yani başka herhangi bir suçu oluşturmayan bir ihmal veya kusur bu 230 ve 240’ın içine girer. Burada bakanlarla ilgili ve o dönemin üst düzey yöneticileriyle ilgili daha ağır suçlamalar, daha ağır hükümler getirmek mümkündür ama ceza yargılaması delille yürür. Yani ispatlayamazsanız suçu cezalandırabilme şansınız yoktur. Meclis Yolsuzlukları Araştırma Komisyonu Raporunda, örneğin Çayırhan’la, Park Grubuyla ilgili çok somut deliller vardır ortada. Yani burada o insanlar zaten gerekli cezaları almışlardır.

Diğer bazı başlıklar olarak düzenlenmiş projelerde de somut deliller vardır, bunları da cezalandırabilirsiniz, ama şimdi bakan düzeyindeki insanları, üst düzey yöneticileri bu ülkede yargılamak çok zor. Açıkçası ben şuna razıyım: Bu insanlar

yargılansın, 230 ve 240'tan ceza alsınlar, az olsun temiz olsun, ama ceza alsınlar. Çünkü burada şöyle de bir şey var: Burada cezanın yanında bir de meydana getirdikleri kamu zararının onlardan alınması yolu var. AKTAŞ Elektrik'le ilgili olarak şu anda süren davalar var. AKTAŞ Elektrik'in kamuya verdiği zararı AKTAŞ Elektrikle birlikte şirkete bu imkânı veren bürokratlar -toplam yani 40-50 civarındaydı sanıyorum, tam anımsayamıyorum- bu davada bu paranın ödenmesiyle ilgili davalı konumunda ve davanın değeri de oldukça yüksek.

Bu saatten sonra önemli olan şey, birincisi, meydana gelen zararın toplumdan çıkan kısmını mümkün olduğunca telâfi edebilmektir bence ve burada cezanın niteliği bu insanları assanız da sonuç çok fazla değişmeyecek. Ama Türkiye'nin böyle işlemler yapan siyasilerin bir şekilde cezalandırılmasını görmesi lâzım.

İkincisi; bunun maddî boyutlarının geri alınması sorunu, çünkü bu işin içinde rüşvet de vardır, o insanların ceplerine gitmiş paralar da var, eşlerinin dostlarının ceplerine gitmiş paralar da var. Bunların mümkün olduğunca geri alınması gerekli, ki bundan sonra insanlar bu tür şeyler yapmamak konusunda bir irade ortaya koyabilsinler.

Dolayısıyla burada cezalandırmayı nasıl algıladığınıza ve biraz da gücünüze bağlı olarak görmek lâzım. Benim halk mahkemesi derken maksadım şöyle ki; Türkiye'de bakın SSK'yla ilgili yolsuzluk oldu, inanılmaz çalışıldı, DGM'de yargılama başladı, devleti temsilen 1 avukat, sanıkları temsilen 60 tane avukat var. Bu davayı takip eden hiç kimse yok. Şimdi böyle bir yargılamada siz o insanların suçluluğunu ispat edemezsiniz, çok zor olur. 1980'den sonra, Özal'ın yaptığı bence en etkili şey budur, Türkiye'de etik anlayışını ortadan kaldırmak. Şu anda toplumun en alt tabakasındaki insandan en üstüne kadar biz yolsuzlukları sindirdik. Sindirdiğimiz için -Cengiz Bey belki biraz bana atfen söyledi- slogan düzeyinde, yeri geldiğinde slogan atıp arkasından konuşup, arkasından hiçbir şey yapmıyorsunuz. Özellikle yasal yolları kullanmıyorsanız, açılan davaları takip etmiyorsanız, siz kendiniz dava açmıyorsanız, o davaları sonuna kadar götürmüyorsanız siz aktif bir yurttaş olamamışsınız demektir. Böyle insanlardan oluşmuş bir toplumda da siz kusura bakmayın sizin gözünüzün önünde bunlar olur zaten.

EMO olarak bizim belki yaptığımız tek farklı şey budur. Biz aldığımız işleri sonuna kadar takip etmeye çalışıyoruz. AKTAŞ Elektrik, Çukurova Elektrik, bu enerji ihaleleri ve bundan sonraki süreçte şu ana kadar gelen bu yolsuzluk son nokta, cezalandırma noktasında da takip edilmesi gerekiyor. Yani bir davayı kamuoyunun

ilgili kişilerin, avukatların, hukukçuların, baskı gruplarının takip etmesiyle çıkacak karar farklıdır, hiç kimsenin takip etmediği bir yargılama sürecinde çıkacak karar farklıdır. Burada sorumluluk ve eğer sonuçsuzluk varsa bunun bütün sorumluluğu bizdedir, insanlardadır. Yani kimse burada devletten bir şey beklemesin. Burada insanlar bunu yapmamalı, yani tüketici haklarıyla uğraşmak yerine yurttaş olarak haklarınızı savunmak, aktif olarak bunun peşinde koşmak gerekir.

Benim bu mahkeme, yani simgesel düzeyde söylemek istediğim şey buydu, burada, bu dönemde yapılabilecek en acil şey bu.

Kısa bir açıklama daha; bir şey çok rahatsız ediyor beni. Yani biz hep eleştiriyoruz, hep böyle negatif yerde kalıyormuşuz gibi; böyle bir şey de yok. EMO'nun bir sürü yayını var, biz, yani EMO bu işin nasıl yapılması gerektiğini çok net ortaya koyuyor. Nasıl alternatifsizliktir bu anlamıyorum, aklın yolu bir tane. Burada merkezi plânlama gerekli, TEK gibi bir kamu kuruluşu gerekli, siyasî baskıdan arındırılmış bir kamu kuruluşu, bu kadar basit. Daha ne alternatif istiyorsunuz? Uygulanmış, Demirel zamanında, Demirel gibi bir zihniyete sahip bir insan tarafından çıkartılmış bir TEK Yasası var. Siz her şeyi deviriyorsunuz, ondan sonra karşı çıkan, doğruyu gösteren insanları da alternatif sunmamakla itham ediyorsunuz. Bu da çok basit bir şey artık.

20 yıllık bir özelleştirme sürecinden sonra özelleştirmeyi savunduğunu söyleyen hiçbir insan tek bir tane somut örnek veremez bu ülkede. Bütün örnekler bizde, bütün ipuçları bizde, bütün haklılık da bizde. Burada dolayısıyla EMO gibi kurumların Arif Beyin söylediği gibi hakem olmak yerine artık savunmadan çıkıp gol atması gerekiyor.

BAŞKAN- Sayın Künar hemen geçelim size.

ARİF KÜNAR- Yanlış anlaşıldığını düşündüğüm bir konu; ben EPDK'yı savunmuyorum zaten, yani olumlamıyorum da, onun var olduğunu kabul ediyorum sadece ve onun yeniden farklı bir şekilde varolmasını düşünüyorum. Meselâ yine EPDK olabilir adı ama, Enerji Politikalarını Düzenleme Kurulu olabilir. Bu sefer EMO yer alabilir; çünkü üst boyutta, yani ülkenin enerji politikaları konusunda EMO söz sahibi olamıyor, sadece yazıyor, çiziyor, Gökhan Beyle o konuda anlaşılamıyoruz bir türlü. 1954'ten beri EMO var ama, 1954'ten beri yaşanan bu kadar da olay var. Yani EMO'nun olması Türkiye'de bir şeyleri garantilemiyor ya da bu gidişatın kötü gitmesinin engeli olamıyor. Onu anlatmaya çalışıyorum, derdim sadece o.

Doğru söylediğini, öngörülenin hep doğru çıktığını zaten her yazımda, her söyleyişimde söylüyorum ama bu bir yere getirmiyor memleketi, bizi, ülkeyi. Davalar açılıyor biliyorsunuz bir sürü yerde, bir sürü haklı noktalar var ama bunlar uygulanamıyor, uygulatılamıyor. Problem burada. Yani bunların hayata geçirilmesinde EMO'nun zaten bizatihi doğası gereği yaptırım gücü olamaz, bu başka bir güç, dünyada da başka bir güçle oluyor zaten. Bunu ister kabul edelim, ister etmeyelim, adına tüketici diyelim, yurttaş diyelim, -o kavramlar nasıl değişiyor onları burada tartışmak zor ama- yani ben hakkımı aramak istiyorsam yurttaş kimliğimle, tüketici; çünkü tüketici diyorum niye? Eğer bu başka bir panel olsaydı, başka bir konu, ne bileyim işte doğal gıdaların sağlıklı olması ya da başka bir şey olsaydı o zaman zaten hem EMO da konuşmuyor olacak, hem de başka kişiler olacak.

Burada konu enerjiye ve enerjiden bahsediyorsak enerji konusunda özelleştirilmiş ayrı alt grupların, farklı yapılanmalarının olmasını da kabul etmemiz ve hoş görmemiz gerekiyor. Yani buradaki ayrışma yurttaş adı altında tüm Türkiye'deki, dünyadaki meseleleri algılayacak, üstüne gidebilecek, yorumlayacak bir şeyimiz yok. Türkiye'de yurttaşlık Cumhuriyetten beri var ama, Cumhuriyetten beri gittiğimiz nokta belli zaten. Yani bunun arkasını savunup da belli kavramların; yurttaşlık, tüketici, kötü, müşteri falan, bu bana çok artık doğru gelmemeye başladı. Çünkü ben kaybediyorum, sürekli kaybediyorum. Mobil santralde kaybettim, yapılan termik santralla Gökova'da kaybettim, hep ülkem kaybetti, birilerinin cebine para gitti, hep ben kaybettim, benim 10 yılım, çocuğumun 10 yılı, 20 yılı, 50 yılı hep kayboldu. Bu noktada artık farklı bir yapılanmanın da paralel olarak ve belli eşgüdümle yapılması gerektiğini söylüyorum. Sadece bir taraf, sadece EMO bu işin haktan gelir diyemiyorum maalesef; çünkü gördük olmadığını, ben bizzat kendi adıma söyleyebiliyorum, herkes söyleyemeyebilir ama.

Başka oluşumların, açılımların bu sivil toplumculuğun tükete edilmesi, başka böyle kavramların içeriğinin boşaltılması, kavramlar düzeyinin tartışılması ben çok fazla tatmin etmiyor açıkçası. Yıllarca yaptığım için bu tartışmaları da biliyorum. Artık daha somut, daha aktif farklı yapılanmaların gereğini işaret ediyorum, bu dünyada var, Türkiye'de biz kabul edelim, etmeyelim. Artık ben kendimi savunmaya almak zorundayım, EMO'da da mücadelemi yapıyorum ama, farklı mekânlarda, farklı oluşumlarda da yapmak durumunun gereğini ister kabul edelim ister etmeyelim bu böyle.

Onun dışında söyleyeceğim şeyler daha fazla ama, sanırım EPDK'ya söz vermek daha yerinde. Çünkü o savunma yapacak.

BAŞKAN- Evet Sayın Turan, 10 dakika.

İSMET TURAN- Süre doldu sayın başkanım.

BAŞKAN- İsterseniz konuşmayalım, bırakıyor musunuz?

İSMET TURAN- Hayır ben savunma yapmayacağım da açıklamalarda bulunacağım. Sanırım böylesi daha doğru; çünkü bazı şeylerin tam anlaşılmadığını gördüm.

Öncelikle Sayın Oturum Başkanının bir sorusunu veyahut bir düzeltmesini yaparak başlayayım. Bu düzenleyici bilgi sistemleri ile ilgili o 1 milyon dolarlık kredi, Avrupa Birliği'nin hibesiyle ilgili olarak hemen bir düzeltme yapayım.

Bu kurumun regülatör information systems, yani düzenleyici bilgi sistemleri, birtakım hardware'ler ve birtakım software'le düzenleyici kuruluşların kullanmasında yarar görülen programların kurulmasına ilişkin, bir hibe çerçevesinde kurulacak bir sistem. Yani kurulu üyelerin sayısıyla ya da....

BAŞKAN- Yok benim aktardığım Avrupa Birliği'ne Türkiye Cumhuriyeti adına sunulan rapor var, o raporda söylenen EPDK'nın kurumsal kapasitesinin güçleştirilmesi, eşleştirme projesi. Bunu söyledim, bu kadar, bu çerçevede söylüyorum. Açıklama yaptınız teşekkür ederim.

İSMET TURAN- Rica ederim. Şimdi Hukuk Müşavirimiz Sayın Gökhan Candoğan'ın eleştirilerini hep birlikte tekrar incelersek biraz ilginç eleştiriler. Şöyle ki, Sayın Candoğan plânlama hataları ve alım garantili anlaşmalardan bahsetti. Biz hiçbir zaman alım garantili anlaşmaları destekleyen bir açıklama ya da söylemde bulunmadık. Biz de alım garantili anlaşmaların yanlış olduğunu, bir an önce çözümlenmesi gerektiğini söyledik, hatta belki de son günlerde, aylarda bu konuyu ilk gündeme getiren EPDK oldu ve bu konuda uzun çalışmalar yaptı, sonra gelen hükûmet bu çalışmaları devraldı ve şu anda devam ettiriyor.

Kayıp kaçak elektriğin maliyetiyle ilgili eleştirileri oldu. Doğrudur, bu eleştirileri biz de yapıyoruz. Bu konuların bir an önce düzeltilmesi gerektiğini, hatta bu konuda TEDAŞ nezdinde de bizim de görüşmelerimiz oldu. Hiçbir şekilde kayıp kaçak da demeyelim, aslında öğleden önceki oturumda bir mühendis arkadaşımız doğru bir düzeltme yaptı. Teknik kayıplar ve hırsızlık olayının bir an önce düzeltilmesi gerektiğini EPDK da sürekli söylüyor.

Diğer taraftan fiyatların yüksekliği dediniz. Doğrudur. Yani ben de sunumumda fiyatların çok yüksek olduğunu ve gerçek maliyetleri yansıtan fiyatların bir an önce ortaya çıkartılması gerektiğini söyledim. Tüm bunların sonucunda, ha bir de plânlama hataları var. Eğer özel dağıtım şirketlerinin hazırlayacağı talep tahminlerini mevzuatta olduğu gibi yürürlüğe sokabilirsek bu plânlama hataları belki de minimize edilmiş olur ve siyasallaştırılmamış olur.

Bütün bu eleştirilerin sonucunda 30 milyar dolarlık bir yük ortaya çıkardınız, doğrudur. EPDK bu yükü hiçbir zaman olumlu karşılamamıştır, her zaman eleştirmiştir, en azından bir vatandaş olarak ben de eleştiriyorum.

Bir ilk oldu ve yenilebilir enerji kaynaklarının teşvikine ilişkin bir eleştiri geldi, neyse sonra ona bir düzeltme geldi, peki o düzeltmeyi kabul edelim. Yenilenebilir enerji kaynakları teşvik edilmek zorundadır. Adı her neyse, teşviktir veya Sayın Greenpeace temsilcisinin dediği gibi her neyse sonuçta biz yenilenebilir enerji kaynaklarını mutlak surette özendirmek zorundayız. Bu da piyasa modeli içerisinde gerçekleştirilebilecek bir husustur, hiçbir şekilde olmayacak bir olay değildir.

Netice itibarıyla ben de aslında sizin siyasî bir konuşma yaptığınızı düşünüyordum ama, size katılıyor olmamdan dolayı ben de acaba siyasî yorum mu yapmış oldum, o çelişkiye düştüm özür dilerim. Aslında teknik cevap vermem daha doğru olurdu.

Yolsuzluklar sindirilmiştir dediniz. Ben buna kesinlikle katılmıyorum bir vatandaş olarak özellikle. Ben inanıyorum ki, Türkiye’de hiç kimse yolsuzlukları sindirmemiştir bireyler olarak. Zaten son seçimlerde hepimiz açık bir şekilde gördük diye düşünüyorum.

Tüketici Hakları Derneği temsilcimizin sorularına gelince onlar en kolay aslında cevaplayabileceğim sorular, çünkü...

BAŞKAN- Çalıştığınız yerden mi çıktı?

İSMET TURAN- Çalıştığım yerden çıktı evet.

Şimdi adım adım cevaplayacak olursak tüketici haklarının tam ve doğru öğrenilmesi hususu. İkili anlaşmalar, –siz benim sunumumda yoktunuz- evet, kısmen değindik ikili anlaşmalar taraflarca serbestçe belirlenebilecek anlaşmalar. Neden, ne şekilde meselâ, örnek olarak. Elektrik enerjisinin kesintili ya da kesintisiz fiyatının

veya diğer teminat koşullarının mücbir sebepler gibi sizin sunumunuzda belirtilen hususların taraflarca serbestçe müzakere edilebildiği ortam olarak tanımlanmaktadır.

Bu yüzden düzenlemeye tâbi değildir. Şüphesiz sizin dediğiniz gibi bu hususlar zaman içerisinde detaylarıyla ortaya çıkartılacaktır, bu bir süreç olacaktır, bir tecrübe olacaktır, henüz bu tecrübe gerçekleşmemiş durumdadır. Alınacak hiçbir şekilde düzenlemeye tâbi olmayacaktır, yalnız öneri bazında, hem sizin hem belki bizim Dairemizin yaptığı çalışmalar sonucunda öneri bazında gerçekleşecektir.

Diğer bir eleştiri hizmet standartlarıyla ilgiliydi. Kesintiye ilişkin maksimum sayı, süre, gerilim, frekans, önceden haber verip vermemek, bunlar mevzuatta düzenlenmiştir. 19 Şubat 2003 tarihli Dağıtım Yönetmeliğinin –hemen size gösteriyorum- 6. kısmında bu hususlar çok net bir şekilde düzenlenmiştir. 50. madde, 51., 52., 53., 54. madde kesinti sıklığı, süresi, sayısı, ne gibi teknik hatalar karşısında kimler ne şekilde ne kadar ceza ödeyecekler bunlar mevzuatta açık ve net bir şekilde düzenlenmiştir.

Son bir görüşünüz vardı. Tüketicilerin çevreci ve yenilenebilir enerji santrallerini desteklemek için gerekirse yeşil vergi. Biz bu konunun kanunla düzenlenmesi gerektiğini düşünüyoruz ve sunumumuzda da zaten bunu vurguladık.

Düşük gelirli tüketicilerin korunması hakkı. Kesinlikle biz de zaten aynı fikirdeyiz ve Hazinesin buna yönelik destekler öngörmesi gerektiğini sürekli söylüyoruz.

Ulusal güvenlik ve serbest olmayan tüketicilerin sadece kâr mantığıyla çalışan özel sektör firmalarının insafına bırakılması. Tabii ki tüketiciler insafa bırakılmıştır, dağıtım şirketlerinin perakende kolu tarifeleri düzenlemeye tâbi olduğu için tüketicilerin hiçbir şekilde insafa bırakılması gibi bir durum söz konusu değildir.

Muhatap alınma alınmama konusuna gelince, Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu sadece dernekleri değil bütün gerçek kişileri de muhatap almaktadır. Dolayısıyla, gerek derneğinizin gerek vatandaşımızın kurum nezdinde, EPDK nezdinde kesinlikle muhatap alınacağını rahatlıkla söyleyebilirim.

Diğer sorulara geçecek olursak, Sayın Karayazgan, yüzde 4'lük piyasanın denetimi nasıl gerçekleşecek ve geri kalan yap-işlet-devletler. Bu konuya ilişkin olarak da Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu denetim mekanizmasının nasıl gerçekleşeceğine ilişkin bir mevzuat yayınladı. Tabii takdir ederseniz ki seçilen model –sunumda da görüldüğü gibi- lisanslandırma olarak gerçekleşmiştir. Lisans alan tüzel kişilerin

denetimi başlamıştır, geçen aydan itibaren ilk lisan alan şirketten başlamak üzere denetim faaliyetleri gerçekleşti, müfettişler santrallere giderek bizzat yerinde denetim faaliyetlerine başladılar.

Ancak bu yap-işlet-devretler konusu henüz çözülemedi biliyorsunuz, lisans alınmadı, al ya da öde kontratlara kurumumuz karşı çıktığı için bununla ilgili görüşmeler hâlen devam ediyor.

Sayın Kırayoğlu'nun sorusunu, dengeleme, uzlaştırma yönetmeliği demek istediniz sanırım, onu bir düzeltiyim. Tamam, peki. Dengeleme Uzlaştırma Yönetmeliği konusunda EPDK kendisinden kaynaklanmayan nedenlerden dolayı mevzuatı çıkartılmasında bir gecikme yaşamıştır. Bu doğrudur. Ancak dediğimiz gibi sunumda da görüleceği üzere ölçme iletişim kontrol alt yapısı Dengeleme Uzlaştırma Yönetmeliğinin en temel unsurudur. Bu, yani sayaç, kısaca sayaç diyebileceğimiz sayaca ilişkin mevzuatta birtakım aksaklıklar olmuştur, teknik arkadaşlar takip etmişlerdir. Bu nedenden dolayı Dengeleme Uzlaştırma Yönetmeliğinin uygulamaya geçirilmesinde bir aksaklık olmuştur, birkaç kez ertelenme olmuştur. Dengeleme Uzlaştırma Yönetmeliğinin çalışıp çalışmayacağına inanıyor musunuz dediniz. İnanmıyorsak, yani şu anda burada konuşuyor olmamız gerekirdi; çünkü bu piyasa bu yönetmelik çerçevesinde büyük ihtimalle yürüyecektir.

Sayın Çeçen'in sorularına geçecek olursak, şimdi Sayın Çeçen kanuna yoğun bir şekilde eleştirilerde bulundu. 3 yıl önce çıkmıştır Sayın Çeçen kanun ve 2 yıl önceki 3. Sempozyumda da yoğun bir şekilde tartışılmıştır. İsterseniz ben o konulara pek değinmeyeyim.

Düzenlemeler sürekli değiştirilmektedir dediniz. Evet, düzenlemelerde bir değişiklik olmuştur, doğru. Fakat bunlar hep olumlu değişiklikler olmuştur, yani özellikle yenilenebilirlerin teşviki veya piyasa yapısının iyileştirilmesine yönelik olumlu düzenlemeler olmuştur, geriye giden ya da olumsuz düzenleme değişiklikleri yapılmamıştır.

Yap-İşlet'lere ilişkin birtakım eleştirileriniz oldu. Az önce Sayın Hukuk Müşavirinin sorularını cevaplarken de söyledim. EPDK da al ya öde sözleşmelerine karşıdır ve bu konuda biz de sürekli birtakım düzenlemeler yapılması gerektiğini söylüyoruz.

Genel aydınlatma giderleri dediniz. Bu piyasa yapısının ve kanunun bir gereğidir. Tarifenin içerisindeki unsurlar gerçek maliyetleri yansıtan unsurlar olmak zorundadır.

Sayın Yıkılmaz, yönetim yeni bir kavram değildir dedi. Yönetim yeni bir kavramdır Sayın Yıkılmaz. Çünkü yönetim kavramının tüm unsurlarıyla hayata geçirilmesi yeni bir kavramdır. Evet Dünya Bankası ve diğer bazı kuruluşlar geçmişte yönetimden bahsetmişlerdir, ancak onlar hayata geçirememişlerdir. Biz mevzuatla birlikte hayata geçirip uygulama konusunda iddialıyız ve geçtiğimiz 2 yılda da adını katılımcı anlayış koyduğumuz anlayışla yönetimin ilk adımlarını gerçekleştirdik ve uygulamaya koyacağız.

Sayın Keskin, soru yöneltmemiş. Sayın Yeşil, özellikle uygulama yapan kurum, özelleştirmeleri uygulayan kurum şeklinde bize bir eleştiride bulunmuş.

Özelleştirme uygulamaları yapan kurum değiliz biz. Çünkü oturumda da bir benzer bir eleştiri gelmişti. Bu özelleştirme uygulamalarını yapan kurum Özelleştirme İdaresi Başkanlığıdır takdir ederseniz ki, biz imzalanan protokol çerçevesinde Özelleştirme İdaresi Başkanlığına yapılması gereken, atılması gereken doğru adımlar konusunda sadece bilgi ve görüş sunuyoruz. Yoksa uygulamadan sorumlu olan Özelleştirme İdaresi Başkanlığıdır.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN- Teşekkür ederim.

Çok kısa bir sorusu var size Sayın Turan, Sayın Candoğan'ın. Çok kısa olacak, sizinki de tabii.

GÖKHAN CANDOĞAN- Yani şeffaflık, yanıt verme açısından. Biz yazılı olarak da başvuru yaptık internet üzerinden ama herhangi bir yanıt alamadık şimdiye kadar, dava açmak zorunda kaldık.

Lisans Yönetmeliğinde lisans almadan piyasada faaliyet göstermek mümkün değil düzenlemeye göre. Yalnız bu mevcut sözleşmeler kapsamında bizim burada konuştuğumuz yap-işlet ve yap-işlet-devret sözleşmeleri lisans alma zorunluluğu başvuru süresinin ortadan kaldırılmasıyla yönetmelik değişikliği de ortadan kaldırıldı. Bunun sebebini, gerekçesini sormuştuk, gerekçeyi alamadık. Siz burada yanıtlarsanız belki.

İSMET TURAN- Pardon ben sorudan kaçmadım, sadece not almamışım özür dilerim.

BAŞKAN- Hayır hayır yeni soruyor zaten.

GÖKHAN CANDOĞAN- Daha önce yazılı vermiştik.

İSMET TURAN (EPDK Daire Bşk.)- Mahkemeye intikal etmiş dediniz değil mi? O zaman görüşemeyiz daha sonra.

BAŞKAN- Evet, değerli arkadaşlar benim anlayamadığım bir şeyi söyleyeceğim sadece, yani öyle tabîî yarım saat konuşacak değilim.

Bu yapılanma ve bunun bugünlerdeki somut örnek, yol açıcı, yönlendirici, adını, işlevini nasıl tanımlarsanız tanımlayın, EPDK diye kısaca geçtiğimiz alan bana bir şeyi düşündürttü. Başka alanlarda da çokça örneğini gördüğümüz gibi biz bir şekilde, bunun o bir şekli nasıl biçimlendiği ayrı bir tartışma konusu. Önümüze gelen kavramları veri alıp bütün dünyamızı o kavramlarla kurguluyoruz ve biraz aut'ta kalıyoruz gibi geliyor. Ben hâlen şunu anlayabilmiş değilim. Yani Türkiye'de enerji üretim alanının 2,5 ay gibi bir kısa süre içinde –bakın- bir Elektrik Piyasası Düzenleme Kurulu, 2,5 ay sonra sanıyorum, değil mi, Martta çıkıyor bir yasa, sonra Mayıs'ta çıkan bir Doğalgaz Piyasası Kurulu Kanunuyla Enerji Piyasası Kanunu oluyor. Şimdi enerji dediğiniz zaman haklı olarak öteki enerji alanlarıyla ilgili yapıların da yönlendirilmesi, biçimlendirilmesini gerekecek birden bire bir evren genişlemesi oluyor.

Şimdi bu yapıya bakıyoruz, oluşan kurumun yapısına, bu yapının içinde bütün bu evreni kucaklayacak mekanizmalar yok. Yani öncelikle, ki biraz sonra belki orada çok kilit nokta oynuyor, kilit bir vurgu var orada, özellikle bu tüketici vatandaş tartışmasının içinde. İşin bir tarafı olan ve hiçbir şekilde hiç kimsenin hiçbir gerekçeyle göz ardı edemeyeceği bir tarafı olan taraf yok, olmayan bir yönetim yapısı söz konusu. Yani buna internet ya da site ortamlarına, herhangi bir şekilde teknolojik iletişim kanallarını kullanarak katılma olanağı yok. Bunu her düzlemde herkes bir şekilde söylüyor; katılımcı, katılımcı vesaire.

Ben kararın biçimlenmesinde yönlendirici olamıyorsam, böyle bir yetki anlamında bir yetki olamıyorsam benim orada söyleyip, konuşup, konuşmamam amiyane deyimle, bağışlayın ne olur; ne yazar, sonuçlar yönünden ne yazar? Hiçbir yazmadığını görüyoruz öteki alanlardaki, öteki çok daha farklı kurullarda, kurumlarda, bu şekilde aynı gerekçelerle oluşturulmuş kurumlarda görüyoruz.

Dolayısıyla, bence çok ciddi bir şekilde, özellikle bugünlerde çıktı mı bilmiyorum, ben izleyemedim bu 2-3 gün içinde. Petrolle birlikte ortaya çıkacak... Çıktı mı? O evreni ele aldığımızda ne olacak?

Evet, dolayısıyla bence biraz daha bunu köklü tartışmak. Tüketici alanı da o şekilde, yani tüketici alanı da sadece birey olarak evinizde ya da küçük iş yerinizde kullandığınız anlamda değil, tüm Türkiye, OECD ülkeleri içinde, OECD ülkelerinin içinde katma değer başına elektrik tüketimi en yüksek oranda artan imalat sanayi alanında söylüyorum; artan ülkelerden biri. Demek ki tüketim alanında da birtakım ciddi sorun alanlarımız var tartışılması gereken. Dolayısıyla, EPDK türünden bir oluşum nereye kadar bu süreçlere müdahale edecek, edebilecek mi?

Bir de şunu çok yadırgadığımı belirtmek isterim. Yani bu politika tartışma, teknik tartışma. Çevre Mühendisleri Odası'nın bu sene Haziran ayında düzenlediği Çevre Günü dolayısıyla ana muhalefet partisinden bir milletvekili çevre alanını politik olmayan bir alan olarak tanımlayıp bu alandaki sorunların çözümü politika dışı alanlarda önerdi.

Şimdi biz tabii sorduk kendisine, yani o zaman size ne ihtiyaç var bu ülkede? Yani beni ilgilendiren, yurttaş olarak beni ilgilendiren, ki yüzde yüz katılıyorum, Sayın Künar gibi daha tanınmış olarak konuşuyorum. Bu konumum farklı. Halk sektörü tartışmasını benim yaşımdakiler anımsar. Son derece yetkin konuşan bir iş adamı şunu söyledi: "Ben neyim dedi." Halk sektörü diye bir tanım yaptı biliyorsunuz bir dönem bir siyasal iktidar. Halk sektörü tartışmaları yapıldığı bir ortamda o son derece yetkin ve gerçekten de çok büyük ölçekli sermaye gruplarından birinin yöneticisi. "Ben neyim dedi."

E, böyle kafayı iyice karıştıracak demiyorum, daraltacak tanımları niye kullanmakta bu kadar istekli oluyoruz onu anlamıyorum. Net bir tanım var. Onu da sanıyorum Arif Künar gibi bir arkadaşım da bilerek söylüyor. Tüketici, benden söz ediyor, ben elektriği fabrikası ya da herhangi bir fabrikada elektrik kullanan insan değilim.

Değerli arkadaşlar, benim gerçekten hiç ummadığım bir ilgi var, şahsen bu tip bizim kongrelerimizde, odalarımızın kongrelerinde bu saatlere kadar böylesine yoğun ilgi çok seyrek görülüyor.

Emeği geçen bütün arkadaşlarımıza, hepinize, sayın konuşmacılara içtenlikle teşekkür ediyoruz.